

Procesy elektroniczacji w spółkach kapitałowych*

Processes of Electronization in Capital Companies

Abstract

This article is an attempt at systematising the phenomenon of electronization, primarily in the light of major changes in the area of digital revolution, particularly concerning corporations. The author expresses confidence about relevance of electronization procedures, while highlighting the fact that they cannot lead to discrimination and exclusion in relation to the disappearance of the traditional form. The review carried out in the article is a rare attempt at looking “at once” at all dynamic electronization processes which had accelerated significantly over the last 5 years, as a result of the COVID-19 pandemic. Among the necessary changes to legislation, the author postulates the need for improving the safety of electronic signatures and the increasingly common contribution of notaries in electronization processes in corporations.

KEYWORDS: electronization, corporations, virtualization, Directive 2019/1151, Internet

SŁOWA KLUCZOWE: elektroniczacja, spółki kapitałowe, wirtualizacja, dyrektywa 2019/1151, Internet

ŁUKASZ JAN MROCZYŃSKI-SZMAJ – magister prawa, Uniwersytet Rzeszowski, Spółdzielczy Instytut Naukowy w Sopocie, ORCID – 0000-0002-4256-5136, mail: lmroczynski@ur.edu.pl

* Stan prawny zgodnie z datą przesłania artykułu na dzień 3 października 2021 r.

1 | Wprowadzenie

Obecnie w sposób niemalże rewolucyjny stykamy się z kolejnymi obszarami informatyzacji i wtórnie elektronizacji, także wirtualizacji sfery biznesowej. W ostatnich 20 latach nabrały one szczególnie dużego znaczenia. Tego typu zjawiska w sferze faktycznej generują w sposób następczy konieczność interakcji ze strony ustawodawcy, który na skutek „presji społeczno-technologicznej”^[1] wprowadza pożądane zmiany. Często jednak krajowa doktryna i krajowe orzecznictwo postawione zostają przed trudnym zadaniem uwzględnienia w systemie aksjologii prawa rozwiązań nieendogenicznych – podyktowanych wpływem prawa Unii Europejskiej (dalej: UE), rozwojem technologicznym czy rozwojem ekonomii, a nawet zmianami kulturowo-społecznymi^[2]. Niestety jednak na etapie tworzenia prawa często brakuje pogłębionego konsensusu i wieloaspektowej analizy skutków oddziaływania tworzonych często na „potrzebę chwili” rozwiązań^[3]. Ten problem – pozostający w sferze ogólnych rozważań teoretyczno-prawnych – implikować będzie określone skutki w sferze także prawa

¹ Anna Grandori i Giuseppe Soda, “Inter-Firm Networks: Antecedents, Mechanisms and Forms,” *Organization Studies*, vol. 16, nr 2 (1995): 183 – 214; Dagmara Wójcik, “Presja technologiczna jako stymulanta wykorzystania nowoczesnych technologii w sektorze turystycznym,” *Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu*, nr 543 (2018): 111 – 113. Por. także szereg uwag: Damian Gałuszka, Grzegorz Ptaszka i Dorota Żuchowska-Skiba, red. *Technologiczno-społeczne oblicza XXI wieku* (Kraków: Wydawnictwo Libron, 2016).

² Warto wspomnieć, że harmonizacja w EWG zaczęła się relatywnie wcześniej, przede wszystkim za pomocą tzw. pierwszej dyrektywy Rady z dnia 9 marca 1968 r. w sprawie koordynacji gwarancji, jakie są wymagane w Państwach Członkowskich od spółek w rozumieniu art. 58 akapit drugi Traktatu, w celu uzyskania ich równoważności w całej Wspólnocie, dla zapewnienia ochrony interesów zarówno współników jak i osób trzecich (68/151/EWG) (Dz.Urz. WE L 65/8 z 14.03.1968 r.). Szerzej na ten temat: Katarzyna Szczepańska, “Zasady odpowiedzialności za zobowiązania spółki przed rejestracją w prawie polskim i angielskim a Pierwsza Dyrektywa prawa spółek,” *Zeszyty Naukowe Stowarzyszenia Prawa Prywatnego, Publikacja podsumowująca Konferencję Europeizacja Prawa Spółek*, z. 4 (2012): 83 – 90. Por. Grzegorz Koziół, “Uwagi o zróżnicowanym statusie prawnym oddziałów i przedstawicielstw przedsiębiorców zagranicznych działających na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej – *de lege lata* oraz *de lege ferenda*,” *Prawo i Więź*, nr 3 (21) (2017): 21 – 22.

³ Pośrednio zwraca uwagę na ten proces: Jędrzej Jerzmanowski, “Transfer of Shares in Municipal Companies in the Current Legal Reality, Following the Entry into Force of the State-Owned Property Management Rules Act of 2016,” *Prawo i Więź*, nr 1 (31) (2020): 69 – 70.

handlowego – czy ściślej: prawa spółek – w omawianym wypadku kapitałowych. Widoczny brak komunikacji ustawodawcy i środowisk prawniczych, a w efekcie brak konsensusu co do znaczenia wprowadzanych poszczególnych rozwiązań, skutkuje dalszymi nieporozumieniami^[4]. W rezultacie trudno jest niekiedy mówić o systematyce badania pewnych zjawisk, o ich ocenie i ewaluacji, mających w dalszym celu ulepszenie pewnych regulacji na rzecz społeczeństwa. Tak również spojrzeć można na zjawisko „elektronizacji”, które w sferze prawa nie jest już wyjątkiem, a wkrótce z pewnością stanie się regułą.

Przedmiotowa praca nie ma na celu wszechstronnej analizy przepisów, lecz poszukuje pewnych wyznaczników w zakresie zrozumienia procesów elektronizacji, jest bardzo ogólną próbą ich identyfikacji i systematyzacji oraz sformułowania czy powtórzenia istotnych postulatów pojawiających się w doktrynie i literaturze.

2 | Zjawisko elektronizacji

W ujęciu definicyjnym za Encyklopedią PWN można wskazać dość ogólnie, że elektronizacja to „[gr.], wprowadzanie do powszechnego użytku elementów, układów i systemów elektronicznych, w tym także (uzasadnione technicznie i ekonomicznie) zastępowanie urządzeniami elektronicznymi urządzeń pracujących na innych zasadach”^[5].

Jak wskazuje A.M. Arkuszewska, rozwój technologiczny wpływa na usprawnienie oraz udoskonalenie większości reakcji podejmowanych przez jednostkę, a najdonioślejszą rolę w tym względzie odgrywa właśnie rozwój tzw. technologii informacyjnej, którą można zdefiniować jako połączenie zastosowania rozwiązań informatycznych – w szczególności sprzętu komputerowego oraz oprogramowania – z technologicznymi rozwiązaniami komunikacyjnymi w celu dostarczenia nowoczesnych mechanizmów umożliwiających dokonywanie działań związanych z przetwarzaniem

⁴ Jolanta Ojczyk, „Elektronizacja państwa jak stajnia Augiasza,” *Serwis Prawo.pl Wolters Kluwer*, 29.07.2021.

⁵ Encyklopedia PWN, „Elektronizacja,” *Serwis Encyklopedia.pwn.pl* [dostęp: 30.09.2021].

danych^[6]. Z kolei jak zauważa A. Kościółek, takiemu rozwojowi technologii informacyjnej towarzyszą przede wszystkim dwa podstawowe procesy – komputeryzacja oraz informatyzacja^[7]. W rzeczywistości tradycyjnej upowszechnianie się zaawansowanych technologii rzutować będzie na interpretację procesów informatycznych, w tym także stanowienia, stosowania i wykonywania prawa^[8]. A.M. Arkuszewska zwraca uwagę, że „związane jest to z informatyzacją prawa i elektronizacją obrotu prawnego, przy czym informatyzacja traktowana jest jako ta powstała wcześniej, która doprowadziła do elektronizacji. W szerszym sensie informatyzacja odnosi się do czynności realizowanych na podstawie, w ramach i dla potrzeb prawa, a elektronizacja jest ich efektem”^[9]. Natomiast w węższym sensie informatyzacja odnosić się będzie do działania instytucji prawnych (np. sądów), a elektronizacja dotyczy procedur prawnych, w tym sądowych^[10]. Zakładając zatem, że w wyniku informatyzacji sądów wdrażane są elektroniczne procedury, wydaje się zasadne przełożyć to na materię prawa spółek, dokonując próby delimitacji rodzajowej poszczególnych procesów. Ograniczając się do problematyki spółek kapitałowych, wydaje się, że procesy elektronizacji najlepiej jest ująć w dynamicznej strukturze organizacyjnej, a zatem dzieląc je na:

- procesy elektronizacyjne związane z powstaniem spółki kapitałowej;
- procesy elektronizacyjne związane z bieżącym zarządzeniem i funkcjonowaniem spółek kapitałowych;
- procesy elektronizacyjne związane sytuacjami nadzwyczajnymi w spółce;
- procesy elektronizacyjne związane z restrukturyzacją/zakończeniem/transformacją spółki kapitałowej jako bytu prawnego.

Oczywiście tak zaproponowany podział może podlegać krytyce czy pewnym rozbieżnościom interpretacyjnym – np. w zakresie upadłości

⁶ Aneta Małgorzata Arkuszewska, *Informatyzacja postępowania arbitrażowego* (Warszawa: Wolters Kluwer, 2019), 19 i n.

⁷ Anna Kościółek, *Elektroniczne czynności procesowe w sądowym postępowaniu cywilnym* (Warszawa: Wolters Kluwer, 2012), 18.

⁸ Arkuszewska, *Informatyzacja postępowania arbitrażowego*, 20.

⁹ Arkuszewska, *Informatyzacja postępowania arbitrażowego*, 20 i n.

¹⁰ Tak: Arkuszewska, *Informatyzacja postępowania arbitrażowego*, 20 i n. oraz Jacek Janowski, *Informatyka prawa. Zadania i znaczenie w związku z kształtowaniem się elektronicznego obrotu prawnego* (Lublin: Wydawnictwo UMCS, 2011), 154.

(tj. czy traktuje się upadłość jako przykładowo sytuację nadzwyczajną w spółce, czy też kwalifikuje się ją jako procesy elektroniczne związane z zakończeniem/przekształceniem spółki kapitałowej). Niemniej jednak taka klasyfikacja w znacznej mierze pomaga intuicyjnie dokonywać przyporządkowania poszczególnych procesów, co zostanie ukazane także w dalszej części pracy.

Warto też nieco na marginesie za M. Leśniakiem zauważyć, że po raz pierwszy „elektronizacja” w kodeksie spółek handlowych (dalej: KSH) pojawiła się w ramach nowelizacji w ustawie z dnia 18 października 2006 r. o zmianie ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym oraz niektórych innych ustaw^[11], która zaczęła obowiązywać od 1 stycznia 2007 r. Ówczesna regulacja „zmieniała art. 127 § 5, 206 § 1 i art. 374 § 1 KSH, regulując dla spółki komandytowo-akcyjnej, spółki z o.o. i spółki akcyjnej treść pism i zamówień handlowych składanych także w formie elektronicznej oraz treść informacji na stronach internetowych tego typu spółek”^[12].

3 | Procesy elektroniczne związane z powstaniem spółki kapitałowej

W ujęciu chronologicznym „eksperyment” polegający na założeniu spółki przez Internet po raz pierwszy stał się możliwy od 1 stycznia 2012 r., gdy weszła w życie nowelizacja KSH dająca możliwość elektronicznego założenia spółki z ograniczoną odpowiedzialnością (dalej: spółka z o.o.) przy wykorzystaniu wzorca umowy, tzw. S24^[13]. To dość istotne, że po raz

¹¹ Dz.U. z 2006 r. Nr 208, poz. 1540.

¹² Por. Marek Leśniak, „Wykorzystanie nowych technologii w procesie zakładania spółek handlowych na przykładzie spółki z o.o., o której mowa w art. 157¹ K.S.H. – tzw. spółki S24,” *Studia Prawnicze KUL*, nr 2 (50) (2012): 62.

¹³ Jak zauważa M. Leśniak, już od początku reformy nazwa „S24” nawiązuje do długości okresu potrzebnego do zarejestrowania spółki przez sąd rejestrowy, czyli 24 godzin. Wynika to przede wszystkim z art. 20a ust. 2 ustawy z 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym (t.j. Dz.U. z 2021, poz. 112), dalej: KRSU: „Wniosek o wpis spółki, której umowa została zawarta przy wykorzystaniu wzorca umowy udostępnionego w systemie teleinformatycznym, sąd rejestrowy rozpoznaje w terminie jednego dnia od daty jego wpływu”. Za: Leśniak, „Wykorzystanie nowych technologii,” 61.

pierwszy zdecydowano się na elektroniczną popularnego kapitałowego „wehikułu prawno-organizacyjnego”, liczono bowiem, że w oparciu o nowe rozwiązanie powstawać będzie więcej spółek z o.o. – a tym samym wzmocniona zostanie ogólnokrajowa przedsiębiorczość. Sukces tego rozwiązania w znacznej mierze polegał na przełamaniu się ustawodawcy krajowego do nowej formy elektronicznego kreowania spółek – bowiem już nieco ponad trzy lata później – tj. od 15 stycznia 2015 r. – pojawiła się także możliwość zawiązania spółek osobowych: jawnej oraz spółki komandytowej przez Internet przy wykorzystaniu wzorca umowy za pośrednictwem systemu teleinformatycznego. Co warto podkreślić, reforma tzw. „elektronicznej spółki z o.o.” nie wynikała z potrzeby dostosowania prawa polskiego do przepisów prawa wspólnotowego, lecz – jak wynika z uzasadnienia ustawy nowelizującej – była to „próba przeszczepienia na grunt polski rozwiązań funkcjonujących w innych państwach członkowskich UE, a dokładnie w Portugalii i Estonii”, które w dobie reformy uznawane były za „pionierów w skali światowej wykorzystania drogi elektronicznej przy rejestrowaniu spółek handlowych”^[14].

Elektronizacja procesu zawiązania spółki z o.o. dokonała się na mocy ustawy z dnia 1 kwietnia 2011 r. o zmianie ustawy – Kodeks spółek handlowych oraz niektórych innych ustaw^[15]. Centralną częścią nowelizacji pozostawał art. 157¹ KSH, którego § 1 wprowadził możliwość utworzenia spółki z o.o. przy wykorzystaniu wzorca umowy spółki z o.o., który jest udostępniany w systemie teleinformatycznym^[16]. Jak podkreślali autorzy projektu, skorzystanie z postaci elektronicznej „Jest to uprawnienie, nie obowiązek założycieli. Wzorzec umowy jest koniecznym do zastosowania instrumentem prawnym w przypadku, gdy założyciele spółki z o.o. wyrażą wolę skorzystania z uproszczonego i przyspieszonego procesu rejestracji

¹⁴ Druk nr 3658. Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks spółek handlowych oraz niektórych innych ustaw z dnia 24 listopada 2010 r., 4, <https://orka.sejm.gov.pl/Druki6ka.nsf/wgdruku/3658> [dostęp: 30.09.2021]. Por. Leśniak, „Wykorzystanie nowych technologii,” 63.

¹⁵ Dz.U. z 2011 r. Nr. 92, poz. 531.

¹⁶ Ustawa z dnia 18 lipca 2002 r. o świadczeniu usług drogą elektroniczną (t.j. Dz.U. z 2020 r., poz. 344.) w art. 2 definiuje system teleinformatyczny jako zespół współpracujących ze sobą urządzeń informatycznych i oprogramowania, zapewniający przetwarzanie i przechowywanie, a także wysyłanie i odbieranie danych poprzez sieci telekomunikacyjne za pomocą właściwego dla danego rodzaju sieci telekomunikacyjnego urządzenia końcowego w rozumieniu ustawy z dnia 16 lipca 2004 r. – Prawo telekomunikacyjne (Dz.U. z 2019 r., poz. 2460). Por. Leśniak, „Wykorzystanie nowych technologii,” 66.

tej spółki”^[17]. Oczywiście nie zawsze wzorzec umowy spółki z o.o. odpowiada specyficznym uwarunkowaniom czy potrzebom stron – dlatego też pozostawiono dotychczas stosowaną tradycyjną możliwość sporządzenia umowy spółki i jej rejestracji. Godnym uwagi w uzasadnieniu projektu ustawy był swoisty „wybieg”, założony przez projektodawców. Otóż wedle projektowanych przepisów o ile sam wzorzec pozostawał „sztywny”, o tyle po zarejestrowaniu spółki z o.o. w nowym elektronicznym trybie odpowiednie korekty mogły być już przez wspólników – stosownie do potrzeb – dokonane w sposób tradycyjny^[18]. O ile zatem wartością nadrzędną pozostawało uruchomienie działalności, o tyle czasowe „niedopasowanie” wynikające z zastosowanego wzorca pozostawało akceptowalne dla wspólników. Innym korzystnym mechanizmem zastosowanym przez projektodawców było wyłączenie szczegółowych postanowień wzorca z samej nowelizacji ustawowej poprzez ustanowienie odpowiedniej delegacji ustawowej do wydania rozporządzenia^[19], co pozostawiło względnie elastyczną drogę do weryfikacji treści bazowej wzorca normatywnego^[20], bez uruchamiania pełnej procedury legislacyjnej. Nadto w ramach już samego wzorca normatywnego, zgodnie z przedmiotowym rozporządzeniem, pojawiają się odpowiednie warianty – A, B i C – pozwalające dokonywać adekwatnej weryfikacji zgodnie z wolą stron.

Oczywiście korzystanie z elektronicznej formuły założenia spółki wiąże się także z innymi negatywnymi aspektami. M. Leśniak^[21] i W. Kocot^[22] słusznie dostrzegają, że wiele elementów procesu porozumiewania się na odległość może wywoływać zagrożenia. Kluczowe kwestie w tym zakresie dotyczyć będą możliwości wpływu na treści wprowadzanych do systemu danych, jak również sposobu potwierdzania tożsamości uczestnika czynności prawnej dokonywanej w Internecie oraz ustalenia formy czynności

¹⁷ Druk nr 3658. Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks spółek handlowych oraz niektórych innych ustaw z dnia 24 listopada 2010 r., 4, <https://orka.sejm.gov.pl/Druki6ka.nsf/wgdruku/3658> [dostęp: 30.09.2021].

¹⁸ Druk nr 3658. Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy, 4.

¹⁹ Obecnie: rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 14 stycznia 2015 r. w sprawie określenia wzorców dotyczących spółki z ograniczoną odpowiedzialnością udostępnionych w systemie teleinformatycznym (t.j. Dz.U. z 2019 r., poz. 1483).

²⁰ Szerzej na ten temat: Marek Leśniak, *Normatywne wzorce umów spółek handlowych w prawie polskim* (Warszawa: C.H. Beck, 2017).

²¹ Leśniak, „Wykorzystanie nowych technologii,” 63.

²² Wojciech Jerzy Kocot, *Wpływ Internetu na prawo umów* (Warszawa: LexisNexis, 2004), 15.

dokonywanej w postaci elektronicznej^[23]. Proces potwierdzania tożsamości – pomimo upływu lat – pozostaje nadal kwestią newralgiczną^[24], zarówno jeżeli chodzi o przejście profilu zaufanego, jak i kradzież/zagubienie kwalifikowanego podpisu elektronicznego czy też ochronę danych osobowych^[25] lub też możliwość fałszerstwa podpisu osobistego. Pomimo zatem, że elektroniczacja eliminuje z procesu założenia spółki koszty notarialne, to jednak powoduje zmniejszenie bezpieczeństwa obrotu prawnego.

Do innych wad założenia spółki z o.o. w trybie S24 zaliczyć należy także: samą konieczność posiadania podpisu elektronicznego w celu podpisania umowy, brak dostępności wszystkich potrzebnych załączników w systemie S24, które należy wytworzyć na własną rękę, oraz możliwość wniesienia wkładu jedynie w formie gotówkowej.

Mimo wszystko uznać należy, że zakładana w sposób elektroniczny spółka z o.o. okazała się sukcesem, który ośmielił twórców reformy „prostej spółki akcyjnej” (dalej: P.S.A.) do wprowadzenia również tutaj możliwości elektronicznego założenia tej nowej spółki „kapitałowej”. Reforma wdrażająca P.S.A. została dokonana ustawą z dnia 19 lipca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks spółek handlowych oraz niektórych innych ustaw^[26] i weszła w życie 1 lipca 2021 r. Nowy art. 300⁷ KSH stanowi odpowiednik art. 157¹ KSH, natomiast szczegółową treść wzorca P.S.A. precyzuje na podstawie delegacji ustawowej art. 300⁷ ust. 5 KSH rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 30 czerwca 2021 r. w sprawie określenia wzorców dotyczących prostej spółki akcyjnej udostępnionych w systemie teleinformatycznym^[27]. Uzasadnienie projektu inkorporującego P.S.A. do KSH wskazuje, że tryb powstania prostej spółki akcyjnej jest wzorowany na przepisach dotyczących spółki z o.o. Według projektodawców taka konstrukcja „odpowiada potrzebie uproszczenia procesu założycielskiego i odzwierciedla założenie, że w inkorporacji prostej spółki akcyjnej będzie najczęściej uczestniczyła niewielka, tj. kilku- a maksymalnie kilkunastoosobowa grupa

²³ Leśniak, „Wykorzystanie nowych technologii,” 63. Por. także: Jacek Janowski, *Elektroniczny obrót prawny* (Warszawa: Wolters Kluwer, 2008), 95 i n.

²⁴ Marcin Maj, „Jak przejść czyjś Profil Zaufany? My wiemy. Złodzieje też. KPRM także, ale wciąż nie reaguje...,” *Serwis Niebezpiecznik.pl*, 24.06.2021; Bartłomiej Pawlak, „Włamał się na profile zaufane 239 osób. Jak nie dać wykraść swoich danych w sieci?,” *Serwis MSN.com*, 13.08.2021.

²⁵ Jolanta Ojczyk, „Prezes UODO do Ministra Cyfryzacji: ujawnianie PESEL w e-podpisie narusza RODO,” *Serwis Prawo.pl Wolters Kluwer*, 19.06.2019.

²⁶ Dz.U. z 2019 r., poz. 1655.

²⁷ Dz.U. z 2021 r., poz. 1191.

założycieli. W rezultacie zrezygnowano z wyodrębniania statutu jako źródła prawa wewnętrznego spółki oraz aktów o zawiązaniu spółki, zgody na treść statutu i objęcia akcji (por. art. 313 § 1 KSH), składających się na umowę o zawiązaniu spółki akcyjnej. Zawiązanie PSA wymaga zawarcia umowy spółki, która obejmuje – w uproszczeniu – zarówno tzw. postanowienia obligacyjne, jak i organizacyjne (statutowe)”^[28]. Warto zauważyć, że taka argumentacja zdaje się wskazywać, że obecnie ustawodawca nie ma w planach elektronizacji procesu założycielskiego spółki akcyjnej właściwej, choć również i jej funkcjonowanie dotknięte zostało także na etapie założycielskim elektronizacją – o czym będzie mowa w kolejnym podrozdziale. Wracając do analizy uzasadnienia projektu, projektodawca wskazywał, że „wzorzec umowy prostej spółki akcyjnej [...] stanowił będzie swego rodzaju ekwiwalent «statutu modelowego» znanego niektórym obcym systemom prawnym [...]”. Ostatecznie elektroniczny proces zawarcia umowy P.S.A. przy wykorzystaniu wzorca umowy wymaga wypełnienia formularza udostępnionego w systemie teleinformatycznym i opatrzenia umowy kwalifikowanym podpisem elektronicznym, podpisem zaufanym albo podpisem osobistym przy braku uczestnictwa notariusza^[29], ponieważ zgodnie z postulatami projektodawcy „dostępne w systemie teleinformatycznym standardowe rozwiązania powinny minimalizować ryzyko błędów skutkujących odmową rejestracji spółki albo przedłużeniem się postępowania rejestrowego. Dlatego zakłada się, że w przypadku zawierania umowy i rejestracji PSA w trybie S24 możliwe będzie jedynie pokrycie akcji wkładami pieniężnymi”^[30]. Zasadne zatem jest uznanie, że ww. wymienione uwagi odnoszące się do elektronicznej procedury rejestracyjnej spółki z o.o. będą dotyczyć także P.S.A., w tym również w zakresie bezpieczeństwa potwierdzania tożsamości czy pewności wprowadzonych danych. Ponadto, gdy uwzględni się także, że już od samego początku P.S.A. dotyczą: funkcjonowanie rejestrów elektronicznych akcjonariuszy oraz zmiany w zakresie komunikowania się na odległość organów menedżerskich oraz fakt, że od 1 lipca br. wszystkie wnioski do rejestru przedsiębiorców, Krajowego

²⁸ Druk nr 3236. Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks spółek handlowych oraz niektórych innych ustaw z dnia 12 lutego 2019 r., 11, <https://orka.sejm.gov.pl/Druki8ka.nsf/0/5EA8D7DC70002162C12583A70034174A/%24File/3236.pdf> [dostęp: 30.09.2021].

²⁹ Na temat udziału notariusza w pragmatyce funkcjonowania spółek: Robert Stefanicki, „Problem uczestnictwa notariusza w radach nadzorczych spółek kapitałowych,” *Prawo i Więź*, nr 1 (35) (2021): 47 – 59.

³⁰ Druk nr 3236. Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy, 14 – 15.

Rejestru Sądowego (dalej: KRS), są składane elektronicznie – P.S.A. powinno się uznać za najbardziej zwirtualizowaną formę prowadzenia działalności gospodarczej. To jednak paradoksalnie w najbliższym czasie może okazać się przysłowiowym „gwoździem” tej nowej „spółki kapitałowej”, której przyjdzie się mierzyć z weryfikacją obrotu gospodarczego. W literaturze^[31] i piśmiennictwie^[32] wyraźnie wybrzmiewa sceptycyzm. Jak zauważa A. Kappes, P.S.A. mająca być wehikułem przede wszystkim przeznaczonym dla start-upów może stwarzać zagrożenie dla wierzycieli spółki, gdyż nie ma ona kapitału zakładowego i może także nie mieć żadnego majątku^[33]. Ponadto można się obawiać, czy będzie możliwa jej upadłość. „Dodatkowo, spółka ta stwarza poważne niebezpieczeństwo także dla potencjalnych akcjonariuszy, którzy obejmą akcje spółki. Akcje te mogą okazać się bezwartościowe. W spółce tej nie ma także limitów uprzywilejowania akcji, co może naruszać zasadę równego traktowania akcjonariuszy (art. 20 Kodeksu spółek handlowych)”^[34]. Należy zatem się także zastanowić, czy z uwagi na nastawienie na pozyskiwanie inwestorów elektroniczna już od procesu założycielskiego nie będzie powodować zainteresowania grup przestępczych zajmujących się „praniem brudnych pieniędzy”. Naturalną barierą bezpieczeństwa w przypadku elektronicznej procedury rejestracyjnej P.S.A. powinien być obligatoryjny udział wideo notariusza^[35]. Trzeba też zwrócić uwagę na fakt, że może dochodzić do „kompulsywnego” zakładania P.S.A. przez osoby, które z prowadzeniem „biznesu” w jakiegokolwiek

³¹ Aleksander Kappes, „Prosta spółka akcyjna – czy rzeczywiście prosta i czy potrzebna? Uwagi do projektu nowelizacji Kodeksu spółek handlowych, wprowadzającego prostą spółkę akcyjną (projektowane art. 300¹–300¹²¹ k.s.h.),” *Przegląd Prawa Handlowego*, nr 5 (2018): 10. Odmienne na ten temat m.in. Karol Ryszkowski i Aleksandra Witoszek-Kubicka, „Zasadność wprowadzenia prostej spółki akcyjnej do polskiego porządku prawnego,” *Horyzonty Polityki*, nr 11 (35) (2020): 71–88.

³² Sonia Sobczyk-Grygiel, „Rusza prosta spółka akcyjna,” *Dziennik Gazeta Prawna*, 1.07.2021.

³³ Kappes, „Prosta spółka akcyjna,” 16. Warto też wspomnieć, iż szereg uwag podyktowanych jest także recypowaniem w P.S.A. zarządczego systemu monistycznego z m.in. nie do końca udanej spółki europejskiej. Por. Grzegorz Kozieł, „Uwagi o koncepcjach normatywnych określenia kompetencji organu administrującego w systemie monistycznym w polskiej regulacji spółki europejskiej (SE) i spółdzielni europejskiej (SCE),” *Prawo i Więź*, nr 4 (26) (2018): 7–15.

³⁴ Kappes, „Prosta spółka akcyjna,” 16.

³⁵ Jak przy okazji wdrażania dyrektywy 2019/1151 w kontekście sp. z o.o. Por. Maja Mandarynowska, „Zdalne utworzenie spółki z o.o. przy użyciu środków komunikacji wideo na przykładzie implementacji dyrektywy 2019/1151 do prawa niemieckiego,” *Kwartalnik Naukowy Prawo Mediów Elektronicznych*, nr 2 (2021): 21–25.

postaci nie miały dotychczas do czynienia. Otrzymanie rzetelnej informacji od notariusza mogłoby takim sytuacjom zapobiegać.

4 | Procesy elektroniczne związane z bieżącym zarządzaniem i funkcjonowaniem spółek kapitałowych

W ramach procesów elektronicznych związanych z bieżącym zarządzaniem i funkcjonowaniem spółek kapitałowych zauważyć należy, że pierwsze zmiany w zakresie zdalnego funkcjonowania organów spółek wprowadzone zostały do polskiego porządku prawnego wraz z transpozycją dyrektywy 2007/36/WE z dnia 11 lipca 2007 r. w sprawie wykonywania niektórych praw akcjonariuszy spółek notowanych na rynku regulowanym^[36] umożliwiającej „wirtualne” wykonywanie prawa głosu na walnym zgromadzeniu akcjonariuszy^[37] w postaci ustawy z dnia 5 grudnia 2008 r. o zmianie ustawy – Kodeks spółek handlowych oraz ustawy o obrocie instrumentami finansowymi^[38]. W szczególności wprowadzony został przy pomocy tej ustawy przepis art. 406⁵ § 1 KSH, wprost ustanawiający zasadę, że statut może dopuszczać udział w walnym zgromadzeniu przy wykorzystaniu środków komunikacji elektronicznej, co obejmuje w szczególności:

- 1) transmisję obrad walnego zgromadzenia w czasie rzeczywistym,
- 2) dwustronną komunikację w czasie rzeczywistym, w ramach której akcjonariusze mogą wypowiadać się w toku obrad walnego zgromadzenia, przebywając w miejscu innym niż miejsce obrad walnego zgromadzenia,
- 3) wykonywanie osobiście lub przez pełnomocnika prawa głosu przed lub w toku walnego zgromadzenia.

³⁶ Dz.Urz. UE L 184/17 z 14.07.2007 r.

³⁷ Szerzej na ten temat: Roman Uliasz, „«Wirtualne» wykonywanie prawa głosu na walnym zgromadzeniu akcjonariuszy – postanowienia dyrektywy 2007/36/WE, a uregulowania prawa polskiego. Wybrane tezy referatu,” w *Najnowsze zmiany polskiego prawa prywatnego i publicznego a funkcjonowanie rynków finansowych. Materiały ogólnopolskiej konferencji naukowej, Nałęczów Zdrój, 3–5 października 2008 r.*, red. Henryk Cioch (Rzeszów: TNOiK, 2008), 385 – 393.

³⁸ Dz.U. z 2009 r. Nr 13, poz. 69.

Warto tutaj na marginesie zaznaczyć, że ustawa z dnia 18 lipca 2002 r. o świadczeniu usług drogą elektroniczną w art. 2 pkt. 5 definiuje środki komunikacji elektronicznej jako „rozwiązania techniczne, w tym urządzenia teleinformatyczne i współpracujące z nimi narzędzia programowe, umożliwiające indywidualne porozumiewanie się na odległość przy wykorzystaniu transmisji danych między systemami teleinformatycznymi, a w szczególności pocztę elektroniczną”.

Z kolei w przypadku spółki z o.o. zmiana dopuszczająca możliwość udziału w zgromadzeniu wspólników przy wykorzystaniu takich „środków komunikacji elektronicznej” nastąpiła dopiero w 2019 r., kiedy to – zdaje się przy okazji prac nad P.S.A. ustawą z dnia 19 lipca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks spółek handlowych oraz niektórych innych ustaw^[39] – inkorporowano do KSH nowy art. 234¹ odpowiadający uprzedniej treści art. 406⁵ KSH, w którym § 1 stanowił, że umowa spółki mogła dopuszczać udział w zgromadzeniu wspólników przy wykorzystaniu środków komunikacji elektronicznej.

Czas pandemii COVID-19^[40] wywołał dalsze zmiany w zakresie elektronicznej funkcjonowania organów spółek kapitałowych. Nie sposób w tym miejscu wchodzić w pogłębioną analizę dość istotnych i obszernych zmian. Zwrócić należy jednak uwagę na przepisy tzw. Tarczy antykryzysowej 1.o. – tj. ustawy z dnia 31 marca 2020 r. o zmianie ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych oraz niektórych innych ustaw^[41] (dalej: Tarcza 1.o.) – oraz tzw. Tarczy antykryzysowej 2.o. – tj. ustawy z dnia 16 kwietnia 2020 r. o szczególnych instrumentach wsparcia w związku z rozprzestrzenianiem się wirusa SARS-CoV-2^[42] (dalej: Tarcza 2.o.). W Tarczy 1.o. znalazły się przepisy na stałe zmieniające KSH w zakresie możliwości uczestniczenia w zgromadzeniach wspólników^[43] oraz walnych zgromadzeniach akcjonariuszy przy użyciu środków komunikacji elektronicznej – w sytuacji gdy umowa spółki lub statut wprost nie wykluczają takiej możliwości. W ten sposób dokonana została niezbędna w czasie pandemii „rewolucyjna” zmiana paradygmatu

³⁹ Dz.U. z 2019 r., poz. 1543. Ustawa weszła w życie 3 września 2019 r.

⁴⁰ Anna Dobaczewska, „Pomoc publiczna na zwalczanie ekonomicznych skutków pandemii COVID-19 w kontekście prawa Unii Europejskiej,” *Prawo i Więź*, nr 2 (36) (2021): 72 – 82.

⁴¹ Dz.U. z 2020 r., poz. 568 ze zm.

⁴² Dz.U. z 2020 r., poz. 695 ze zm.

⁴³ Art. 27 pkt 3 Tarcza 1.o.

wykorzystywania środków komunikacji elektronicznej^[44]. Odzwierciedleniem tych zmian jest przede wszystkim nowe brzmienie art. 234¹ KSH oraz art. 406⁵ KSH. Drugi z wymienionych artykułów w § 5 wyraża zasadę, że w przypadku wykonywania prawa głosu przy wykorzystaniu środków komunikacji elektronicznej spółka niezwłocznie przesyła akcjonariuszowi elektroniczne potwierdzenie otrzymania głosu. Z kolei art. 406⁵ § 6 KSH przydaje akcjonariuszowi nowe uprawnienie korporacyjne, gdyż na wniosek akcjonariusza, złożony nie później niż po upływie trzech miesięcy od dnia walnego zgromadzenia, spółka przesyła akcjonariuszowi lub jego pełnomocnikowi potwierdzenie, że jego głos został prawidłowo zarejestrowany oraz policzony, chyba że takie potwierdzenie zostało przekazane akcjonariuszowi lub jego pełnomocnikowi wcześniej. Oczywiście nowe przepisy w tym zakresie budzą także uzasadnione wątpliwości. Szereg z nich zauważa K. Bilewska, która wskazuje m.in. na następujące kwestie:

- 1) [...] e-walne nie oznacza zgromadzenia wirtualnego, a zgromadzenie stacjonarne z możliwością zdalnego uczestnictwa w nim wspólników (akcjonariuszy) i innych uprawnionych do udziału. [...]
- 2) Nowelizacja KSH nie odpowiada na pytanie, jakie znaczenie ma przy e-walnym miejsce zgromadzenia i czy jakikolwiek uczestnik zgromadzenia powinien tam w czasie obrad przebywać.
- 3) Jest też kwestia wyłączenia wobec e-walnego wymogów związanych z otwarciem zgromadzenia, wyborem przewodniczącego, sporządzeniem i podpisaniem listy obecności.
- 4) Wreszcie, nie zastąpiono protokołu zgromadzenia nagraniem z transmisji obrad. W rezultacie wymogi formalne zgromadzeń, ustanowione w KSH mają zastosowanie także do e-walnych^[45].

A. Nowicka zauważa natomiast, że sama organizacja walnych zgromadzeń wiązać się będzie z koniecznością przeprowadzania głosowań tajnych, natomiast nie wszystkie dostępne i wykorzystywane środki komunikacji elektronicznej oferują wystarczające rozwiązania w tym zakresie^[46].

⁴⁴ Andrzej Szumański, "Nowa regulacja udziału w zgromadzeniu spółki kapitałowej przy wykorzystaniu środków komunikacji elektronicznej," *Przegląd Prawa Handlowego*, nr 5 (2020): 8 – 9.

⁴⁵ Katarzyna Bilewska, "Walne zgromadzenie na odległość," *Rzeczpospolita*, 22.05.2020.

⁴⁶ Agata Nowicka, "Organizacja walnego zgromadzenia w czasach epidemii koronawirusa," *Rzeczpospolita*, 11.05.2020.

Przepisy Tarczy 1.o. w zakresie elektronicznej funkcjonowania spółek kapitałowych dotyczyły także rad nadzorczych i zarządów. Zgodnie z nowo przyjętym modelem *opt-out* w art. 222 ust. 1¹ KSH w spółce z o.o. „w posiedzeniu rady nadzorczej można uczestniczyć przy wykorzystaniu środków bezpośredniego porozumiewania się na odległość, chyba że umowa spółki stanowi inaczej”. Także brzmienie art. 222 § 4 KSH w wersji z Tarczy 1.o. wyrażało to nowe rozwiązanie: „rada nadzorcza może podejmować uchwały w trybie pisemnym lub przy wykorzystaniu środków bezpośredniego porozumiewania się na odległość, chyba że umowa spółki stanowi inaczej”. Podobne rozwiązania zostały przyjęte w przypadku spółki akcyjnej na podstawie nowego brzmienia art. 388 KSH. Jednakże ww. brzmienie art. 222 § 4 KSH budziło wątpliwość w przedmiocie głosowań tajnych, w efekcie czego Tarczą 2.o. dodano w art. 222 § 4¹ w brzmieniu: „Rada nadzorcza może podejmować uchwały w trybie pisemnym lub przy wykorzystaniu środków bezpośredniego porozumiewania się na odległość także w sprawach, dla których umowa spółki przewiduje głosowanie tajne, o ile żaden z członków rady nadzorczej nie zgłosi sprzeciwu”. Analogiczne rozwiązanie w przypadku spółki akcyjnej ustanowiono w nowym art. 388 § 3¹ KSH. Jeżeli chodzi o zarządy w spółkach kapitałowych – to zmiana polegała przede wszystkim na usankcjonowaniu praktyk występujących już wcześniej. Tarcza 1.o. dodała w odnoszącym się do spółki z o.o. art. 208 KSH nowe § 5¹–5³, gdzie powielony został także model *opt-out*^[47], zezwalający na posiedzenie zarządu przy wykorzystaniu środków bezpośredniego porozumiewania się na odległość, „chyba że umowa spółki stanowi inaczej”. Pod tym samym warunkiem zarząd w spółce z o.o. może podjąć uchwały w trybie pisemnym lub przy wykorzystaniu środków bezpośredniego porozumiewania się na odległość. Także art. 208 § 5³ KSH wyraża zasadę, zgodnie z którą członkowie zarządu mogą brać udział w podejmowaniu uchwał zarządu i oddawać swój głos na piśmie za pośrednictwem innego członka zarządu, jeżeli nie zabrania im tego wprost umowa spółki. Z natury rzeczy zbliżoną regulację w przypadku zarządu spółki akcyjnej wyrażają dodane w art. 371 – po § 3 – § 3¹–3³, z tą różnicą, że dzięki art. 371 § 3¹ KSH odpowiednie zastosowanie znajduje art. 406⁵ § 3 KSH. W tym kontekście A. Kidyba zwraca uwagę, że:

⁴⁷ Filip Ostrowski, „Nowa regulacja posiedzeń zarządów i rad nadzorczych odbywanych przy wykorzystaniu środków komunikacji elektronicznej,” *Przegląd Prawa Handlowego*, nr 5 (2020): 33.

zakres tego odesłania odnosić należy przede wszystkim do wyznaczenia limitów wymogów i ograniczeń, dotyczących udziału w posiedzeniu zarządu przy wykorzystaniu środków bezpośredniego porozumiewania się na odległość, przewidzianych w regulaminie tego organu. Mogą być one ustanawiane tylko w takich granicach, które są niezbędne do identyfikacji członków zarządu i zapewnienia bezpieczeństwa komunikacji elektronicznej^[48].

Oczywiście także w przypadku P.S.A. dopuszczono możliwość elektronicznego funkcjonowania jej organów. Zgodnie z art. 300⁹² § 1 KSH udział w walnym zgromadzeniu przy wykorzystaniu środków komunikacji elektronicznej jest możliwy – jeżeli umowa spółki je dopuszcza. Takie uczestnictwo w walnym zgromadzeniu obejmuje w szczególności:

- 1) transmisję obrad walnego zgromadzenia w czasie rzeczywistym;
- 2) dwustronną komunikację w czasie rzeczywistym, w ramach której akcjonariusze mogą wypowiadać się w toku obrad walnego zgromadzenia, przebywając w miejscu innym niż miejsce obrad;
- 3) wykonywanie osobiście lub przez pełnomocnika prawa głosu przed lub w toku walnego zgromadzenia.

Tym samym, jak słusznie zauważa się w literaturze, ww. kwestia została uregulowana odmiennie w odniesieniu do spółki z o.o. i spółki akcyjnej, gdzie udział w walnym zgromadzeniu dopuszczalny jest *ex lege*, a dopiero umowa lub statut mogą taką formę udziału w walnym zgromadzeniu w sposób wyraźny wykluczyć^[49]. Natomiast co do pozostałych organów P.S.A. (rady nadzorczej, zarządu czy rady dyrektorów) kwestie podejmowania uchwał uregulowane zostały przez art. 300⁵⁸ KSH, gdzie § 1 wyraża zasadę, że „uchwała organu może być podjęta, jeżeli wszyscy członkowie organu zostali prawidłowo zawiadomieni o posiedzeniu organu albo głosowaniu na piśmie albo przy wykorzystaniu środków bezpośredniego porozumiewania się na odległość”. Z kolei w tymże art. 300⁵⁸ KSH § 6 i 7

⁴⁸ Andrzej Kidyba, *Komentarz aktualizowany do art. 301–633 Kodeksu spółek handlowych* (LEX/el., 2020), komentarz do art. 371 pkt 3.

⁴⁹ Małgorzata Wiśniewska, „Komentarz do art. 300(80),” w *Prosta spółka akcyjna. Komentarz ze wzorami*, red. Maciej Kożuchowski, Marcin Macieszczak i Bartłomiej Woźniak (Warszawa: Wolters Kluwer, 2021), 337.

dopuszczają możliwość podjęcia określonych uchwał przy wykorzystaniu wzorca udostępnionego w systemie teleinformatycznym^[50].

Do procesów elektronicznych związanych z bieżącym zarządzeniem i funkcjonowaniem spółek kapitałowych – w przypadku P.S.A. i spółki akcyjnej – z całą pewnością należy zaliczyć także funkcjonowanie elektronicznych rejestrów akcjonariuszy związane z dematerializacją dokumentów akcyjnych. Innymi słowy chodzi o wirtualizację akcji. W przypadku P.S.A. model zdematerializowanych akcji jest cechą pierwotną obowiązującej od 1 lipca br. regulacji i zawiera się w art. 300²⁹ do 300³⁵ KSH. Z kolei w przypadku spółek akcyjnych rozpoczęto proces, który definitywnie zakończy się 1 stycznia 2026 r., kiedy to nastąpi utrata ochrony praw członkowskich akcjonariuszy, których dokumenty akcji nie zostały złożone w spółce i nie zostały ujęte w rejestrze akcjonariuszy. Skupiając się właśnie na zmianach, jakie w obszarze dematerializacji dotyczyć będą spółek akcyjnych *sensu stricto*, zauważyć trzeba, że zostały one wprowadzone ustawą z dnia 30 sierpnia 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks spółek handlowych oraz niektórych innych ustaw^[51]. Zgodnie z nowym brzmieniem w art. 328 § 1 KSH akcje nie mają już formy dokumentu. W nowo dodanym art. 328¹ § 1 KSH wyrażono zasadę, zgodnie z którą akcje spółki niebędącej spółką publiczną podlegają zarejestrowaniu w rejestrze akcjonariuszy^[52]. Przedmiotowy rejestr zgodnie z art. 328¹ § 3 KSH jest prowadzony w postaci elektronicznej, która może mieć formę rozproszonej i zdecentralizowanej bazy danych, przez podmiot uprawniony do prowadzenia rachunków papierów wartościowych zgodnie z ustawą z dnia 29 lipca 2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi. Spółki akcyjne zostały zobowiązane do niezwłocznego zawarcia umowy o prowadzenie rejestru akcjonariuszy z podmiotem wybranym uprawnionym, w drodze wybierającej uchwały walnego zgromadzenia, a przy zawiązaniu spółki wyboru tego dokonują założyciele. Podmiot prowadzący rejestr akcjonariuszy dokonuje wpisu

⁵⁰ Por. krytycznie: Małgorzata Badowska, „Komentarz do art. 300(58),” w *Prosta spółka akcyjna. Komentarz ze wzorami*, red. Maciej Koźuchowski, Marcin Macieszczak i Bartłomiej Woźniak (Warszawa: Wolters Kluwer, 2021), 244.

⁵¹ Dz.U. z 2019 r., poz. 1798.

⁵² Moc obowiązująca dokumentów akcji wydanych przez spółkę wygasła z mocy prawa z dniem 1 marca 2021 r. Z tym samym dniem uzyskały moc prawną wpisy w rejestrze akcjonariuszy, a w przypadku spółki niebędącej spółką publiczną w rozumieniu ustawy zmienianej w art. 9 w brzmieniu dotychczasowym, której walne zgromadzenie podjęło uchwałę o zarejestrowaniu jej akcji w depozycie papierów wartościowych w rozumieniu przepisów ustawy zmienianej w art. 9, zapisy jej akcji na rachunkach papierów wartościowych.

w rejestrze akcjonariuszy, na żądanie spółki lub osoby mającej interes prawny w dokonaniu wpisu, niezwłocznie, ale nie później niż w terminie tygodnia od dnia otrzymania żądania. Natomiast jeżeli dokonanie wpisu wymaga usunięcia przeszkody, wpis powinien być dokonany w terminie tygodnia od dnia jej usunięcia (art. 328⁴ § 1 KSH). Zgodnie z wolą ustawodawcy rejestr akcjonariuszy jest jawny dla danej spółki i każdego jej akcjonariusza. Akcjonariusze mają prawo żądać wydania, w postaci papierowej lub elektronicznej, informacji z rejestru akcjonariuszy. Na żądanie akcjonariusza, zastawnika albo użytkownika uprawnionego do wykonywania prawa głosu z akcji podmiot prowadzący rejestr akcjonariuszy wystawia imienne świadectwo rejestrowe, które potwierdza uprawnienia wynikające z akcji, które nie mogą być realizowane wyłącznie na podstawie zapisów w elektronicznym rejestrze akcjonariuszy. Ponadto istnieje możliwość rejestracji akcji w depozycie papierów wartościowych prowadzonym przez Krajowy Depozyt Papierów Wartościowych. Przy czym Krajowy Depozyt Papierów Wartościowych nie świadczy usługi prowadzenia rejestru akcjonariuszy, jednakże umożliwia rejestrowanie akcji wyemitowanych przez spółki niepubliczne w depozycie papierów wartościowych na zasadach analogicznych do tych, na jakich rejestrowane są obecnie akcje emitowane przez spółki publiczne^[53]. Biorąc pod uwagę bieżące funkcjonowanie spółek, należy także zauważyć, że reforma wdrożona ww. ustawą z dnia 30 sierpnia 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks spółek handlowych oraz niektórych innych ustaw, obok dematerializacji akcji i wprowadzenia rejestru akcjonariuszy lub odpowiednio depozytu papierów wartościowych prowadzonego przez Krajowy Depozyt Papierów Wartościowych, wprowadziła na podstawie nowego art. 5 ust. 5 KSH obowiązek prowadzenia własnych stron internetowych przez wszystkie spółki akcyjne oraz komandytowo-akcyjne bez względu na ich charakter, rozmiary działalności czy strukturę akcjonariatu^[54]. Jest to zatem nowy, istotny proces elektronizacyjny wpływający na bieżące funkcjonowanie spółek, gdyż przedmiotowe strony internetowe służyć mają zamieszczaniu w miejscach wydzielonych na komunikację z akcjonariuszami wymaganych przez prawo lub statuty ww. ogłoszeń pochodzących od spółek. Innymi słowy „oznacza to, że strona internetowa nie będzie jedynie «wizytówką» spółki w sieci, ale stanie się platformą stałej komunikacji z akcjonariuszami oraz rzeczywistym źródłem informacji

⁵³ Por. KDPW, „Rejestracja papierów wartościowych,” *Serwis KDPW.pl*, 8.09.2021.

⁵⁴ Tak też: Maria Anna Czelańska, „Obowiązkowa strona www do komunikacji z akcjonariuszami,” *Serwis PrawoBiznesu.com*, 19.11.2019.

o bieżących sprawach spółki”^[55]. Nadto art. 47 KRSU statuuje obowiązek dla spółek akcyjnych oraz spółek komandytowo-akcyjnych zgłoszenia adresu strony internetowej do rejestru przedsiębiorców. Zamieszczenie na stronie internetowej spółki informacji w sposób nieprawidłowy pociągać będzie za sobą również konsekwencje wobec osób odpowiedzialnych za realizację obowiązków informacyjnych, tj. podmiotów uprawnionych do reprezentacji, a niedopełnienie tychże obowiązków może skutkować karą grzywny nałożoną przez sąd rejestrowy w wysokości 5000 zł (por. art. 595 KSH)^[56].

Ważnym procesem elektronizacyjnym ostatnich lat odnoszącym się do bieżącego funkcjonowania spółek była elektronizacja procesu składania sprawozdań finansowych. Przed dniem 15 marca 2018 r. sprawozdania finansowe składane były w formie tradycyjnej do sądu rejestrowego. Dany podmiot raportujący zobligowany był złożyć (prawidłowo sporządzony, podpisany i opłacony) wniosek, który następnie podlegał rozpoznaniu przez sąd na zasadach ogólnych, a po pozytywnej weryfikacji sąd wydawał postanowienie o wpisie do rejestru informacji o złożonych dokumentach finansowych^[57]. W wyniku nowelizacji dokonanej ustawą z dnia 26 stycznia 2018 r. o zmianie ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym oraz niektórych innych ustaw^[58] wdrażającej porządkującą dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/1132 z dnia 14 czerwca 2017 r. w sprawie niektórych aspektów prawa spółek^[59] całkowicie zrezygnowano z możliwości składania sprawozdań finansowych do właściwego rejestru w tradycyjnej postaci papierowej^[60]. W wyniku reformy dopuszczalne stały się dwa sposoby złożenia dokumentów finansowych do rejestru, w pierwszej kolejności za pomocą złożenia zgłoszenia za pośrednictwem systemu teleinformatycznego udostępnionego do tego celu przez Ministra Sprawiedliwości (art. 19e ust. 1 KRSU), a gdy wynik weryfikacji tegoż zgłoszenia byłby negatywny, następnie poprzez złożenie także za pośrednictwem systemu teleinformatycznego wniosku o wpis w rejestrze przedsiębiorców informacji o złożeniu

⁵⁵ Czelańska, „Obowiązkowa strona www”.

⁵⁶ Por. Michał Pypka, „Obowiązkowa strona internetowa dla spółki akcyjnej,” *Blog Codozasady.pl*, 31.01.2019.

⁵⁷ Aneta Komenda, „3. Składanie sprawozdań finansowych,” w *Krajowy Rejestr Sądowy i postępowanie rejestrowe*, red. Aneta Komenda (Warszawa: Wolters Kluwer, 2021), LEX/el.

⁵⁸ Dz.U. z 2018 r., poz. 398.

⁵⁹ Dz.Urz. UE L 169 z 30.06.2017 r., 46 – 127.

⁶⁰ A. Komenda, „3. Składanie sprawozdań finansowych,” LEX/el.

dokumentów finansowych albo wniosku o przyjęcie tych dokumentów do repozytorium dokumentów finansowych (art. 19e ust. 7 KRSU).

Drugim krokiem, z perspektywy wdrażanej reformy elektroniczacyjnej, w odniesieniu do podmiotów wpisanych do rejestru przedsiębiorców, wprowadzonym przez ustawę z dnia 26 stycznia 2018 r. – o zmianie ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym oraz niektórych innych ustaw, była finalna elektroniczacja wniosków składanych do KRS. Dzięki niej od 1 lipca br. wnioski składane są do KRS tylko elektroniczne. Jest to szczególnie istotny proces elektroniczacyjny związany z bieżącym funkcjonowaniem spółek m.in. dlatego, że przed reformą wniosek o zmianę danych spółki z o.o. czy akcyjnej składało się, wypełniając wniosek KRS-Z3, do którego załączniki zależały od treści samego wniosku, a więc przy okazji zmiany umowy spółki należało dołączyć akt notarialny Zgromadzenia Wspólników (czy Walnego Zgromadzenia) z takimi zmianami^[61]. W wyniku wejścia w życie nowych przepisów swoje zastosowanie w końcu znalazło Centralne Repozytorium Elektronicznych Wypisów Aktów Notarialnych, gdzie od kilku dobrych już lat notariusze obligatoryjnie wpisują wydawane akty i dodatkowo wydają stronom potwierdzenie z sygnaturą wpisu. Obecnie tę sygnaturę należy wpisać podczas uzupełniania wniosku w eKRS, a system automatycznie pobierze i dołączy właściwy akt notarialny do przedmiotowego wniosku. Niestety jednak z innymi dokumentami może być problem, bo o ile do wniosku dołączony zostanie odpis dokumentu poświadczony elektronicznie przez notariusza albo profesjonalnego pełnomocnika występującego w sprawie, to będzie to wystarczające, o tyle, gdy podmiot samodzielnie prześle zeskanowane dokumenty, to w niezwykle krótkim terminie – bo w ciągu 3 dni od złożenia wniosku – oryginalne dokumenty muszą być przesłane do sądu (art. 694⁴ § 2³ kodeksu postępowania cywilnego). Tutaj wydają się zasadne zmiany. Po pierwsze, uwiarygadniające składane dokumenty bez udziału profesjonalisty, a po drugie, wydłużające termin złożenia oryginałów odpisów i wyciągów do 7 dni od dnia złożenia wniosku elektronicznie, chociażby ze względu na udział seniorów w obrocie przedsiębiorców. Problemem natomiast nie będzie także wniesienie elektronicznej opłaty – będącej koniecznym załącznikiem wniosku online. Podobnie jak w S24 brak uiszczenia opłaty powodować będzie niemożność złożenia wniosku^[62]. W odpowiedzi na złożony poprawny wniosek pod-

⁶¹ Por. Karol Sienkiewicz, „Od 1 lipca 2021 r. wnioski do KRS tylko elektroniczne,” *Blog Konstytucjabiznesu.biz*, 24.05.2021.

⁶² Tak też: Sienkiewicz, „Od 1 lipca 2021 r. wnioski do KRS tylko elektroniczne”.

miot składający otrzymuje wygenerowany przez eKRS e-mail informujący o decyzji sądu, natomiast po elektroniczne postanowienie sądu trzeba będzie zalogować się do systemu w celu jego pobrania. Także w wyniku omawianej reformy, po wcześniej wdrożonych elektronicznych odpisach z KRS czy sprawozdaniach finansowych z Repozytorium Dokumentów Finansowych, elektroniczacji uległy akta rejestrowe, dla spraw, które wpłynęły po 1 lipca br., przez co z biegiem czasu z dobrodziejstwa elektronicznego poboru dokumentów z zasobu korzystać będzie mogło coraz więcej zainteresowanych^[63].

5 | Procesy elektroniczne związane z sytuacjami nadzwyczajnymi

Bez szerszego wchodzenia w analizę przedmiotowego zagadnienia warto zwrócić uwagę przede wszystkim na kontekst zbliżających się zmian. Niewątpliwie do tychże zaliczyć należy konieczność transpozycji do polskiego porządku prawnego dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/1937 z dnia 23 października 2019 r. w sprawie ochrony osób zgłaszających naruszenia prawa Unii^[64] (dalej: dyrektywa o sygnalistach). Nie jest to pierwsza regulacja UE odnosząca się do usankcjonowania mechanizmu „sygnalisty”^[65], albowiem już wcześniej wdrożono to rozwiązanie przede

⁶³ Sienkiewicz, „Od 1 lipca 2021 r. wnioski do KRS tylko elektroniczne”.

⁶⁴ Dz.Urz. UE L 305/17 z 26.11.2019 r.

⁶⁵ Do uprzednich regulacji zaliczyć należy m.in. tzw. pakiet CRD IV/CRR, w skład którego weszły: rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych, zmieniające rozporządzenie (UE) nr 648/2012 (*Capital Requirements Regulation*, CRR) oraz dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/36/UE z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie warunków dopuszczenia instytucji kredytowych do działalności oraz nadzoru ostrożnościowego nad instytucjami kredytowymi i firmami inwestycyjnymi, zmieniająca dyrektywę 2002/87/WE i uchylająca dyrektywy 2006/48/WE oraz 2006/49/WE (*Capital Requirements Directive IV*, CRD IV) czy też pakiet MAR/MAD II, tj. rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 596/2014 z dnia 16 kwietnia 2014 r. w sprawie nadużyć na rynku (rozporządzenie w sprawie nadużyć na rynku) oraz uchylające dyrektywę 2003/6/WE Parlamentu Europejskiego i Rady i dyrektywy

wszystkim w ramach sektora finansowego, a także wobec spółek publicznych – m.in. ustawą z dnia 16 października 2019 r. o zmianie ustawy o ofercie publicznej i warunkach wprowadzania instrumentów finansowych do zorganizowanego systemu obrotu oraz o spółkach publicznych oraz niektórych innych ustaw^[66]. Dyrektywę o sygnalistach wyróżnia jednak skala, w jakiej ma być ona wdrożona, a jej zasięg śmiało może konkurować z rewolucją wywołaną wdrożeniem RODO. W grę bowiem będzie wchodzić bardzo szeroka ochrona kategorii „zgłoszeń naruszenia prawa Unii, które są szkodliwe dla interesu publicznego” (art. 1), a pod względem podmiotowym dotyczyć ona będzie wszystkich pracodawców, którzy zatrudniają co najmniej 50 pracowników, bez względu na to, czy jest to sektor publiczny, czy prywatny. Tym samym dotknie ona w sposób istotny znaczną część spółek kapitałowych. Dla porządku warto wspomnieć, że dyrektywa o sygnalistach wprowadzi przewidywała dla podmiotów zatrudniających od 50 do 249 pracowników opóźnienie wdrożenia nowego systemu, tj. do 17 grudnia 2023 r., jednakże w przypadku większych podmiotów (250 i więcej pracowników) data transpozycji to 17 grudnia 2021 r.^[67] Trzeba przyjąć, że naruszenie prawa, zasad etyki, zasad postępowania w danej organizacji czy polityki antykorupcyjnej należy zawsze traktować jako sytuację anormalną. W kontekście procesów elektronizacyjnych warto zatem zauważyć motyw 53 dyrektywy o sygnalistach, zgodnie z którym

[...] kanały dokonywania zgłoszeń powinny umożliwiać osobom dokonywanie zgłoszeń na piśmie oraz przekazywanie zgłoszeń drogą pocztową, za pośrednictwem fizycznych skrzynek na skargi lub na platformie online, intra- lub internetowej, bądź dokonywanie zgłoszeń ustnie, za pośrednictwem gorącej linii lub innego systemu komunikacji głosowej. Na wniosek osoby dokonującej zgłoszenia kanały takie powinny również umożliwiać dokonywanie zgłoszeń za pośrednictwem bezpośrednich spotkań, w rozsądnym terminie.

Komisji 2003/124/WE, 2003/125/WE i 2004/72/WE – tzw. Rozporządzenie MAR (ang. *market abuse regulation*) oraz rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/1129 z dnia 14 czerwca 2017 r. w sprawie prospektu, który ma być publikowany w związku z ofertą publiczną papierów wartościowych lub dopuszczeniem ich do obrotu na rynku regulowanym oraz uchylenia dyrektywy 2003/71/WE.

⁶⁶ Dz.U. z 2019 r., poz. 2217.

⁶⁷ Por. Availo Prawo Direct, “Unijne regulacje dotyczące sygnalistów,” *Blog Availo Prawo Direct*, 20.07.2021.

Biorąc pod uwagę dotychczasowe doświadczenia czołowych spółek publicznych, bardzo często korzystają one właśnie z elektronicznych kanałów raportowania nieprawidłowości^[68]. Na rynku już pojawiają się gotowe elektroniczne platformy raportowania o nieprawidłowościach^[69]. Należy zatem przypuszczać z dużą dozą prawdopodobieństwa, że ze względu na możliwość znacznej anonimizacji elektroniczne kanały zgłaszania nieprawidłowości cieszyć się będą szczególnym zainteresowaniem. Dla przykładu *Sprawozdanie na temat informacji niefinansowych Grupy Kapitałowej Tauron za rok 2020* wskazuje, że w całej Grupie Kapitałowej Tauron w 2020 r. zgłoszono łącznie 63 potencjalne przypadki nadużyć, z czego poprzez elektroniczny Formularz Zgłoszenia Nadużycia wpłynęły 33 zgłoszenia^[70]. Oczywiście trudno przesądzać o ostatecznym kształcie aktu dokonującego transpozycji do porządku krajowego, w szczególności, że na cztery miesiące przed terminem implementacji brakuje nadal opublikowanego projektu^[71]. Ważne jest jednak, aby tenże w szczególności zawierał odpowiednie postanowienia dotyczące elektronicznych kanałów zgłaszania naruszeń, co wydaje się dość prawdopodobne w wypadku „szybkiej transpozycji” postanowień dyrektywy o sygnalistach.

⁶⁸ Szerzej: Łukasz Mroczyński-Szmaj, „Ochrona sygnalisty na rynku kapitałowym. Perspektywa wybranych spółek giełdowych,” w *Regulacje dotyczące osób zgłaszających nieprawidłowości*, red. Beata Baran i Michał Ożóg (Warszawa: Wolters Kluwer, 2021), 141 – 171.

⁶⁹ M.in. system do obsługi zgłoszeń sygnalistów WhistBoard, Whistleblowing Line przygotowany przez Kancelarię Dentons we współpracy z platformą komunikacji internetowej i telefonicznej SpeakUp® firmy People Intouch, EQS Integrity Line czy WHISTLELINK.

⁷⁰ *Sprawozdanie na temat informacji niefinansowych Grupy Kapitałowej Tauron za rok 2020*, 151.

⁷¹ Tak też: Marzena Rosler-Borakiewicz, „Już niedługo sygnalista powinien być lepiej chroniony nie tylko w UE, lecz także w Polsce,” *Dziennik Gazeta Prawna*, 26.08.2021.

6 | Procesy elektronizacyjne związane z restrukturyzacją/zakończeniem/transformacją spółki kapitałowej jako bytu prawnego

Elektronizacja KRS dokonana ustawą z dnia 26 stycznia 2018 r. o zmianie ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym oraz niektórych innych ustaw w zakresie składanych wniosków dotyczyć będzie także większości tych, które wiązać się będą z likwidacją bytu, podziałem, łączeniem lub przekształceniem spółki kapitałowej. W przypadku likwidacji likwidatorzy mają obowiązek zgłosić do KRS wejście spółki w fazę likwidacji w terminie 7 dni od dnia otwarcia likwidacji, składając wniosek o zmianę danych w KRS wraz z koniecznymi załącznikami, które złożyć można tylko elektronicznie, za pomocą Portalu Rejestrów Sądowych lub w systemie S24 – jeśli spółka została założona w tym systemie. Na koniec także likwidatorzy dokonują zamknięcia likwidacji i składają wniosek o wykreślenie spółki z KRS wraz z niezbędnymi załącznikami za pomocą Portalu Rejestrów Sądowych lub w systemie S24. Nowe przepisy znajdują także odpowiednie zastosowanie do wszelkich transformacji spółek kapitałowych.

Trzeba jednak pamiętać, że spółka kapitałowa może zakończyć swój byt w wyniku upadłości, która ze względu na swoją naturę związana jest także z procedurą restrukturyzacyjną. Jest to ostatni element dokonywanej całościowo reformy elektronizacyjnej polskiego wymiaru sprawiedliwości mający istotny wpływ na niewypłacalne lub zagrożone niewypłacalnością spółki kapitałowe. Zmianę w tym zakresie przynoszą dwie regulacje: ustawa z dnia 6 grudnia 2018 r. o Krajowym Rejestrze Zadłużonych^[72] oraz ustawa z dnia 28 maja 2021 r. o zmianie ustawy o Krajowym Rejestrze Zadłużonych oraz niektórych innych ustaw^[73] wchodzące w życie 1 grudnia 2021 r. Pierwotnie w „celu usprawnienia postępowań restrukturyzacyjnych i upadłościowych, ułatwienia dostępu do informacji o tych postępowaniach, usprawnienia komunikacji pomiędzy organami tych postępowań i ich uczestnikami oraz obniżenia kosztów postępowań związanych z obowiązkiem dokonywania ogłoszeń i obwieszczeń”^[74] utworzony miał zostać

⁷² Dz.U. z 2019 r., poz. 55.

⁷³ Dz.U. z 2021 r., poz. 1080.

⁷⁴ Druk nr 2824. Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy – Prawo restrukturyzacyjne z dnia 9 października 2014 r., 10, <https://www.sejm.gov.pl/sejm7.nsf/druk.xsp?nr=2824> [dostęp: 30.09.2021].

Centralny Rejestr Restrukturyzacji i Upadłości (dalej: CRRU). CRRU miał być prowadzony w systemie teleinformatycznym administrowanym i udostępnianym przez Ministra Sprawiedliwości i miał pełnić funkcje: 1) funkcję rejestru; 2) funkcję informacyjną; 3) funkcję komunikacyjną (doręczania pism i innych dokumentów); 4) funkcję portalu orzeczniczego^[75]. Ostatecznie powstała nowa instytucja – Krajowy Rejestr Zadłużonych (dalej: KRZ), która „uzyska znacznie szersze niż pierwotnie przewidywano znaczenie jako źródło informacji o podmiotach niewypłacalnych, zagrożonych niewypłacalnością lub podmiotach, wobec których umorzono bezskuteczną egzekucję”^[76]. KRZ jest jawny, a każdy ma prawo zapoznać się z danymi ujawnionymi w KRZ oraz danymi objętymi treścią obwieszczeń za pośrednictwem Internetu. Minister Sprawiedliwości prowadzi KRZ w systemie teleinformatycznym. W efekcie wdrożenia reformy jedynym narzędziem do składania pism oraz dokumentów w postępowaniach upadłościowych, a także restrukturyzacyjnych będzie „system teleinformatyczny obsługujący postępowanie sądowe, który został stworzony w oparciu o przepisy ustawy o KRZ. Wyłączność zastosowania systemu teleinformatycznego obsługującego postępowanie sądowe w postępowaniach upadłościowych oraz restrukturyzacyjnych pozwoli na pełną realizację tworzenia i przetwarzania elektronicznych akt sądowych”^[77]. Oznacza to także, że w tym systemie będą utrwalane wszystkie orzeczenia. Także wszelkie pisma czy dokumenty składane przez syndyka, nadzorcę sądowego lub zarządcę będą składane wyłącznie za pośrednictwem systemu teleinformatycznego w formie elektronicznej przy wykorzystaniu formularzy udostępnionych w ramach systemu teleinformatycznego. Zmiana ta dotyczyć będzie szeregu dokumentów, w tym spisu i listy wierzytelności, spisu inwentarza, planów podziału^[78]. Podzielić zatem należy pogląd, że nowy system teleinformatyczny w postępowaniu upadłościowym i restrukturyzacyjnym „będzie nie tylko platformą do zamieszczania pism i dokumentów, ale będzie

⁷⁵ Druk nr 2824. Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy, 10.

⁷⁶ Druk nr 2637. Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o Krajowym Rejestrze Zadłużonych z dnia 7 czerwca 2018 r., 17, <https://www.sejm.gov.pl/Sejm8.nsf/druk.xsp?nr=2637> [dostęp: 30.09.2021].

⁷⁷ Druk nr 1016. Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy o Krajowym Rejestrze Zadłużonych oraz niektórych innych ustaw z dnia 15 marca 2021 r., 2, <https://www.sejm.gov.pl/sejm9.nsf/druk.xsp?nr=1016> [dostęp: 30.09.2021].

⁷⁸ Katarzyna Żaczekiewicz-Zborska, „Rząd chce pełnej elektronizacji upadłości i restrukturyzacji, ale projekt wymaga dopracowania,” *Serwis Prawo.pl Wolters Kluwer*, 23.07.2020.

usprawniał zarządzanie upadłością, w tym ułatwi doręczenie pism”^[79]. Jak podkreśla się w piśmiennictwie^[80], nowe rozwiązania obejmują pełen zakres procesów niezbędnych dla informatyzacji postępowań cywilnych, tj. statuują zasadę elektronicznej komunikacji z sądem, wprowadzają doręczenia elektroniczne oraz wdrażają zasadę wydawania orzeczeń w sposób elektroniczny. Co więcej, nowy system uwzględnia wdrożenie rozwiązań chroniących prawa osób wykluczonych cyfrowo oraz wprowadzenie akt elektronicznych i zapewnienie dostępu do akt za pośrednictwem Internetu i w sekretariatach sądów. Warto też podkreślić, że elektroniczny KRZ umożliwia coś, co jeszcze kilka lat temu wydawało się mało realne. Wszyscy zainteresowani otrzymają bowiem możliwość sprawdzenia informacji, czy w stosunku do danej osoby lub przedsiębiorcy toczyło lub toczy się postępowanie upadłościowe, a do znalezienia informacji wystarczająca będzie znajomość PESEL-u, NIP-u lub sygnatury akt sprawy^[81].

7 | Dalsze perspektywy zmian

W perspektywie zmian elektronicznych trzeba mieć na uwadze kolejne reformy, jakie przynosi nam prawodawstwo europejskie, na czele z dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/1151 z dnia 20 czerwca 2019 r. zmieniającą dyrektywę (UE) 2017/1132 w odniesieniu do stosowania narzędzi i procesów cyfrowych w prawie spółek^[82], na mocy której do dyrektywy 2017/1132 wprowadzono sekcję 1A „Tworzenie spółek przez internet, składanie przez internet informacji i dokumentów i ujawnianie”, a także przepisy (art. 28a–28c i art. 30a) zobowiązujące państwa członkowskie do umożliwienia rejestracji oddziałów spółek przez Internet^[83]. Państwa członkowskie zostały zobligowane do wdrożenia w życie przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych niezbędnych

⁷⁹ Żaczekiewicz-Zborska, „Rząd chce pełnej elektroniczacji”.

⁸⁰ Żaczekiewicz-Zborska, „Rząd chce pełnej elektroniczacji”.

⁸¹ Tak: Karol Franczak, „Elektronizacja postępowania upadłościowego,” *Blog Radcy Karola Franczaka*, 25.05.2021.

⁸² Dz.Urz. UE L 186/80 z 11.07.2019 r.

⁸³ Aneta Komenda, „1. Dyrektywa 2017/1132 w sprawie niektórych aspektów prawa spółek,” w *Krajowy Rejestr Sądowy i postępowanie rejestrowe*, red. Aneta Komenda (Warszawa: Wolters Kluwer, 2021), LEX/el.

do wykonania dyrektywy 2109/1151 do dnia 1 sierpnia 2021 r. oraz niezwłocznego przekazania Komisji Europejskiej tekstów tych przepisów, przy czym w przypadku występowania „szczególnych trudności” termin ten mógł zostać prolongowany w wyniku odpowiedniej notyfikacji do lutego 2021 r. Ponadto przepisy ustawowe, wykonawcze i administracyjne niezbędne do zapewnienia zgodności z art. 1 pkt 5 dyrektywy w odniesieniu do art. 13i i art. 13j ust. 2 dyrektywy (UE) 2017/1132 i art. 1 ust. 6 niniejszej dyrektywy w odniesieniu do art. 16 ust. 6 dyrektywy (UE) 2017/1132 transponowane mają być do dnia 1 sierpnia 2023 r. Nad reformą wdrażającą dyrektywę cyfrową w prawie spółek pracuje zespół ekspercki do spraw wykorzystania nowych technologii w prawie handlowym, który działa w ramach Komisji ds. Reformy Nadzoru Właścicielskiego pod kierownictwem prof. M. Leśniaka^[84]. W jej ramach przewiduje się zmiany w zakresie zakładania online spółki z o.o., m.in. dotyczące wykorzystywania opracowanego wcześniej przez notariusza wzoru, a następnie cyfrowego uczestnictwa notariusza bez konieczności osobistego stawiennictwa w kancelarii notarialnej zainteresowanych stron^[85]. Podobne rozwiązania wdrażane są w całej UE, w tym w Niemczech^[86]. Ponadto zmianami objęta ma zostać materia obrotu prawami udziałowymi w spółce z o.o., by umożliwić dokonywanie tegoż obrotu na odległość, a także ma nastąpić zwiększenie roli sądu rejestrowego jako gwaranta bezpieczeństwa obrotu – w szczególności w postępowaniu likwidacyjnym, m.in. poprzez zwiększenie efektywności wykorzystania instytucji depozytu sądowego przez wierzycieli podmiotu

⁸⁴ Ministerstwo Aktywów Państwowych, „Komisja ds. reformy nadzoru właścicielskiego wykorzysta nowe technologie w prawie handlowym,” *Serwis Gov.pl*, 24.07.2020.

⁸⁵ Rafał Chabasiński, „Idą zmiany w prawie handlowym. Cyfrowi notariusze i inne atrakcje,” *Serwis Bezprawnik.pl*, 4.09.2020.

⁸⁶ W Niemczech 10 lutego 2021 r. Rząd Federalny przyjął Projekt ustawy o wdrożeniu dyrektywy 2019/1151, nowelizujący *Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung*, zawierający przepisy wprowadzające między innymi procedurę zakładania spółki GmbH z wykorzystaniem środków komunikacji wideo z notariuszem. Ustawa miała wejść w życie do 1 sierpnia 2022 r., a w stosunku do spółek GmbH miała obowiązywać od 1 stycznia 2023 r. Nowe niemieckie prawo koncentruje się na zmianach, dzięki którym notariusz będzie upoważniony do uwierzytelniania oświadczeń woli bez fizycznej obecności w jego kancelarii zainteresowanych stron, za pośrednictwem systemu komunikacji wideo, prowadzonego przez Federalną Izbę Notarialną (niem. *Bundesnotarkammer*). Za: Mandarynowska, „Zdalne utworzenie spółki z o.o.,” 21.

podlegającego likwidacji^[87]. Niejako przy okazji planuje się także modyfikację dotychczasowych normatywnych wzorców umów spółek handlowych, które już funkcjonują, a które „w obecnym kształcie są uważane za uciążliwe dla uczestników obrotu gospodarczego oraz stanowią zagrożenie dla bezpieczeństwa obrotu”^[88].

Warto też zauważyć, że także projekt Ministerstwa Aktywów Państwowych, który trafił do Sejmu 23 sierpnia 2021 r., powszechnie nazywany „prawem holdingowym”^[89], także przynosi zmianę w zakresie procesów elektronizacyjnych związanych z bieżącym funkcjonowaniem spółek kapitałowych. Między innymi na mocy projektowanego art. 21² § 2 KSH „Spółka dominująca wydaje wiążące polecenie w formie pisemnej lub elektronicznej pod rygorem nieważności”. Jest to dość istotna, „elektronizacyjna” zmiana, wpisująca się we wprowadzaną reformę. W spółce z o.o. w art. 231 po § 4 projektuje się § 4¹ KSH, zgodnie z którym

Dokumenty odpowiadające treścią sprawozdaniu zarządu z działalności spółki, sprawozdaniu finansowemu, sprawozdaniu rady nadzorczej lub sprawozdaniu z badania są wydawane wspólnikowi na jego żądanie, które może zostać zgłoszone zarządowi poczynszy od dnia zwołania zwyczajnego zgromadzenia wspólników [...].

Dokumenty te udostępnia się niezwłocznie, nie później niż w terminie 2 dni powszednich od dnia zgłoszenia żądania, przy czym na żądanie wspólnika dokumenty mogą być udostępnione także w postaci elektronicznej, w tym przekazane przy użyciu środków komunikacji elektronicznej. Analogiczne rozwiązania odnoszące się do osoby akcjonariusza w P.S.A. zawierają projektowane art. 300⁸² § 4 KSH oraz do akcjonariusza w spółce akcyjnej art. 395 § 4 KSH. Ponadto zgodnie z art. 8 projektu „Centralna Informacja Krajowego Rejestru Sądowego przekaże niezwłocznie do Biura Informacyjnego Krajowego Rejestru Karnego, za pośrednictwem środków komunikacji elektronicznej, dane osób wpisanych przed dniem 1 października 2018 r. do Krajowego Rejestru Sądowego jako prokurenci spółek handlowych

⁸⁷ Krzysztof Sobczak, „Trwają prace nad wprowadzeniem nowych technologii do prawa spółek,” *Serwis Prawo.pl Wolters Kluwer*, 7.09.2020.

⁸⁸ Sobczak, „Trwają prace”.

⁸⁹ Druk nr 1515. Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks spółek handlowych oraz niektórych innych ustaw, 13, [http://orka.sejm.gov.pl/Druki9ka.nsf/Projekty/9-020-630-2021/\\$file/9-020-630-2021.pdf](http://orka.sejm.gov.pl/Druki9ka.nsf/Projekty/9-020-630-2021/$file/9-020-630-2021.pdf) [dostęp: 30.09.2021].

obejmujące imię (imiona) i nazwisko osoby oraz numer PESEL, o ile go posiada”. W efekcie utworzone zostanie nowe połączenie za pośrednictwem systemu teleinformatycznego, umożliwiające sądom rejestrowym uzyskanie informacji o osobach wpisanych przed dniem 1 października 2018 r. do KRS jako prokurenci spółek handlowych, skazanych za przestępstwa w przepisach art. 228–231, rozdziałów XXXIII–XXXVII kodeksu karnego oraz w art. 587, art. 587¹, art. 587², art. 590 i art. 591 KSH.

8 | Podsumowanie

Niezaprzeczalnie w świetle wyżej dokonanego przeglądu jesteśmy świadkami olbrzymich zmian w obszarze wykorzystywania nowych technologii. Oczywiście w wielu miejscach są to działania niezbędne, wychodzące naprzeciw wymogom społeczeństwa cyfrowego. Należy jednak mieć na uwadze, że nadmiar wprowadzanych regulacji, bez systematycznego ich „wyłożenia” społeczeństwu, wprowadzać będzie swoistego rodzaju „stan niepewności”. Biorąc pod uwagę skalę zmian, brakuje w odczuciu piszącego rzetelnych akcji informacyjnych skierowanych do obywateli/przedsiębiorców w każdym wieku. Należałoby rozważyć wprowadzenie możliwości teleinformatycznych platform treningowych do prowadzenia działalności gospodarczej, z których mogłaby korzystać przede wszystkim młodzież szkolna. Ponadto zdaje się pokutować przeświadczenie, że przedsiębiorcy to osoby „młode, wykształcone” otwarte na nowe technologie itd. Praktyka autora wykazuje jednak, że nierzadko właścicielami spółek kapitałowych są przedsiębiorcy seniorzy, dla których całkowita eliminacja formy tradycyjnej – „papierowej” – jest znacznym utrudnieniem, a niekiedy wręcz dyskryminacją. Środowiska profesjonalnych pełnomocników postulują, „aby takie elektroniczne nowości wprowadzać stopniowo, aby uniknąć zjawiska wykluczenia. I przez pewien czas powinien istnieć system mieszany”^[90]. Co więcej, wraz z ogólnokrajowymi zmianami w obszarze elektronicznej rosną koszty funkcjonowania podmiotów gospodarczych – w tym bardzo znacznie spółek kapitałowych. Nowe programy komunikacyjne (np. e-Voting), obowiązki rejestracyjne, zatrudnienie

⁹⁰ Żaczekiewicz-Zborska, „Rząd chce pełnej elektronicznej”.

przeszkolonej kadry – to koszty, które przerzucono na przedsiębiorców, bez żadnej „ulgi elektroniczacyjnej”, która powinna zostać wprowadzona.

Kolejną kwestią są aspekty bezpieczeństwa i wielokrotnie używanych podpisów elektronicznych. W tym zakresie potrzebne są bezpłatne, publiczne rozwiązania, łączące w sobie elementy wzoru podpisu osobistego, biometrycznego oraz unikalnego kodu. Z kolei bardzo pozytywnie należy ocenić perspektywę zmian wirtualnego włączenia notariusza do procesu założycielskiego spółki z o.o. Rozwiązania niemieckie wydają się w tym zakresie wzorcowe. Analogiczne zmiany powinny także znaleźć zastosowanie wobec P.S.A., której funkcjonowanie m.in. ze względu na „bezkapitałowość” pozostaje obarczone sporym ryzykiem.

Globalnie rzecz ujmując, procesy elektroniczacyjne wydają się zjawiskiem pozytywnym i jednocześnie nieuniknionym. Rewolucja elektroniczna trwa i prawdopodobnie swoim zasięgiem będzie obejmować kolejne obszary, także związane z funkcjonowaniem spółek kapitałowych. Trzeba mieć jednak na uwadze, aby przy okazji dokonywanych reform elektroniczacyjnych nie wylewać przysłowiowego „dziecka z kąpielą”, bo to skutkować będzie spadkiem liczby przedsiębiorców, a przez to mniejszymi dochodami budżetu państwa.

Bibliografia

- Arkuszewska, Aneta Małgorzata. *Informatyzacja postępowania arbitrażowego*. Warszawa: Wolters Kluwer, 2019.
- Availo Prawo Direct. “Unijne regulacje dotyczące sygnalistów.” *Blog Availo Prawo Direct*, 20.07.2021. <https://availo.pl/blog/2021/07/20/unijne-regulacje-dotyczace-sygnalistow/>.
- Badowska, Małgorzata. “Komentarz do art. 300(80).” W *Prosta spółka akcyjna. Komentarz ze wzorami*, red. Maciej Koźuchowski, Marcin Macieszczak i Bartłomiej Woźniak. Warszawa: Wolters Kluwer, 2021.
- Bilewska, Katarzyna. “Walne zgromadzenie na odległość.” *Rzeczpospolita*, 22.05.2020. <https://archiwum.rp.pl/arttykul/1428495-Walne-zgromadzenie-na-odleglosc.html>.
- Chabasiński, Rafał. “Idą zmiany w prawie handlowym. Cyfrowi notariusze i inne atrakcje.” *Serwis Bezprawnik.pl*, 4.09.2020. <https://bezprawnik.pl/zmiany-w-prawie-handlowym/>.

- Czelańska, Maria Anna. "Obowiązkowa strona www do komunikacji z akcjonariuszami." *Serwis PrawoBiznesu.com*, 19.11.2019. <http://prawobiznesu.com/obowiazkowa-strona-www-komunikacji-akcjonariuszami/>.
- Dobaczewska, Anna. "Pomoc publiczna na zwalczanie ekonomicznych skutków pandemii COVID-19 w kontekście prawa Unii Europejskiej." *Prawo i Więź*, nr 2 (36) (2021): 72 – 82.
- Encyklopedia PWN. "Elektronizacja." *Serwis Encyklopedia.pwn.pl*. <https://encyklopedia.pwn.pl/szukaj/elektronizacja>.
- Franczak, Karol. "Elektronizacja postępowania upadłościowego." *Blog Radcy Prawnego Karola Franczaka*, 25.05.2021. <https://radca-franczak.pl/2021/06/28/elektronizacja-postepowania-upadlosciowego/>.
- Gałaszka, Damian, Grzegorz Ptaszka i Dorota Żuchowska-Skiba, red. *Technologiczno-społeczne oblicza XXI wieku*. Kraków: Wydawnictwo Libron, 2016.
- Grandori, Anna i Giuseppe Soda. "Inter-Firm Networks: Antecedents, Mechanisms and Forms." *Organization Studies*, vol. 16, nr 2 (1995): 183 – 214. <https://doi.org/10.1177/017084069501600201>.
- Janowski, Jacek. *Elektroniczny obrót prawny*. Warszawa: Wolters Kluwer, 2008.
- Janowski, Jacek. *Informatyka prawa. Zadania i znaczenie w związku z kształtowaniem się elektronicznego obrotu prawnego*. Lublin: Wydawnictwo UMCS, 2011.
- Jerzmanowski, Jędrzej. "Transfer of Shares in Municipal Companies in the Current Legal Reality, Following the Entry into Force of the State-Owned Property Management Rules Act of 2016." *Prawo i Więź*, nr 1 (31) (2020): 67 – 81.
- Kappes, Aleksander. "Prosta spółka akcyjna – czy rzeczywiście prosta i czy potrzebna? Uwagi do projektu nowelizacji Kodeksu spółek handlowych, wprowadzającego prostą spółkę akcyjną (projektowane art. 300¹–300¹²¹ k.s.h.)." *Przegląd Prawa Handlowego*, nr 5 (2018): 10 – 16. <http://yadda.icm.edu.pl/yadda/element/bwmeta1.element.ekon-element-000171510744>.
- KDPW. "Rejestracja papierów wartościowych." *Serwis KDPW.pl*, 8.09.2021. <http://www.kdpw.pl/pl/Emitenci/krajowi/RejestracjaPapierowWartosciowych/Strony/default.aspx>.
- Kidyba, Andrzej. *Komentarz aktualizowany do art. 301–633 Kodeksu spółek handlowych*. LEX/el., 2020.
- Kocot, Wojciech Jerzy. *Wpływ Internetu na prawo umów*. Warszawa: LexisNexis, 2004.
- Komenda, Aneta. "1. Dyrektywa 2017/1132 w sprawie niektórych aspektów prawa spółek." W *Krajowy Rejestr Sądowy i postępowanie rejestrowe*, red. Aneta Komenda. LEX/el. Warszawa: Wolters Kluwer, 2021.
- Komenda, Aneta. "3. Składanie sprawozdań finansowych." W *Krajowy Rejestr Sądowy i postępowanie rejestrowe*, red. Aneta Komenda. LEX/el. Warszawa: Wolters Kluwer, 2021.

- Kościółek, Anna. *Elektroniczne czynności procesowe w sądowym postępowaniu cywilnym*. Warszawa: Wolters Kluwer, 2012.
- Kozieł, Grzegorz. "Uwagi o koncepcjach normatywnych określenia kompetencji organu administrującego w systemie monistycznym w polskiej regulacji spółki europejskiej (SE) i spółdzielni europejskiej (SCE)." *Prawo i Więzy*, nr 4 (26) (2018): 7 – 15.
- Kozieł, Grzegorz. "Uwagi o zróżnicowanym statusie prawnym oddziałów i przedstawicielstw przedsiębiorców zagranicznych działających na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej – *de lege lata* oraz *de lege ferenda*." *Prawo i Więzy*, nr 3 (21) (2017): 21 – 30.
- Leśniak, Marek. *Normatywne wzorce umów spółek handlowych w prawie polskim*. Warszawa: C.H. Beck, 2017.
- Leśniak, Marek. "Wykorzystanie nowych technologii w procesie zakładania spółek handlowych na przykładzie spółki z o.o., o której mowa w art. 157¹ K.S.H. – tzw. spółki S24." *Studia Prawnicze KUL*, nr 2 (50) (2012): 61 – 74. https://www.kul.pl/files/20/Studia_Prawnicze_KUL_2_50_2012_srodek.pdf.
- Maj, Marcin. "Jak przejść czyjś Profil Zaufany? My wiemy. Złodzieje też. KPRM także, ale wciąż nie reaguje..." *Serwis Niebezpiecznik.pl*, 24.06.2021. <https://niebezpiecznik.pl/post/profil-zaufany-przejecie/>.
- Mandarynowska, Maja. "Zdalne utworzenie spółki z o.o. przy użyciu środków komunikacji wideo na przykładzie implementacji dyrektywy 2019/1151 do prawa niemieckiego." *Kwartalnik Naukowy Prawo Mediów Elektronicznych*, nr 2 (2021): 21 – 25.
- Ministerstwo Aktywów Państwowych. "Komisja ds. reformy nadzoru właścicielskiego wykorzysta nowe technologie w prawie handlowym." *Serwis Gov.pl*, 24.07.2020. <https://www.gov.pl/web/aktywa-panstwowe/komisja-ds-reformy-nadzoru-wlascielskiego-wykorzysta-nowe-technologie-w-prawie-handlowym>.
- Mroczyński-Szmaj, Łukasz. "Ochrona sygnalisty na rynku kapitałowym. Perspektywa wybranych spółek giełdowych." W *Regulacje dotyczące osób zgłaszających nieprawidłowości*, red. Beata Baran i Michał Ożóg, 141 – 171. Warszawa: Wolters Kluwer, 2021.
- Nowicka, Agata. "Organizacja walnego zgromadzenia w czasach epidemii koronawirusa." *Rzeczpospolita*, 11.05.2020. <https://www.rp.pl/Firma/305119981-Organizacja-walnego-zgromadzenia-w-czasach-epidemii-koronawirusa.html>.
- Ojczyk, Jolanta. "Elektronizacja państwa jak stajnia Augiasza." *Serwis Prawo.pl Wolters Kluwer*, 29.07.2020. <https://www.prawo.pl/biznes/cyfryzacja-panstwa-komentarz,502018.html>.

- Ojczyk, Jolanta. "Prezes UODO do Ministra Cyfryzacji: ujawnianie PESEL w e-podpisie narusza RODO." *Serwis Prawo.pl Wolters Kluwer*, 19.06.2019. <https://www.prawo.pl/biznes/uodo-o-ujawnieniu-numeru-pesel-w-podpisie-kwalifikowanym,433964.html>.
- Ostrowski, Filip. "Nowa regulacja posiedzeń zarządów i rad nadzorczych odbywanych przy wykorzystaniu środków komunikacji elektronicznej." *Przegląd Prawa Handlowego*, nr 5 (2020): 32 – 38. <http://yadda.icm.edu.pl/yadda/element/bwmeta1.element.ekon-element-000171593405>.
- Pawlak, Bartłomiej. "Włamał się na profile zaufane 239 osób. Jak nie dać wykraść swoich danych w sieci?" *Serwis MSN.com*, 13.08.2021. <https://www.msn.com/pl-pl/wiadomosci/nauka-i-technika/w%C5%82ama%C5%82-si%C4%99-na-profile-zaufane-239-os%C3%B3b-jak-nie-da%C4%87-wykra%C5%9B%C4%87-swoich-danych-w-sieci/ar-AANgTOY>.
- Pypka, Michał. "Obowiązkowa strona internetowa dla spółki akcyjnej." *Blog Codozasady.pl*, 31.01.2019. <https://codozasady.pl/p/obowiazkowa-strona-internetowa-dla-spolki-akcyjnej>.
- Rosler-Borakiewicz, Marzena. "Już niedługo sygnalista powinien być lepiej chroniony nie tylko w UE, lecz także w Polsce." *Dziennik Gazeta Prawna*, 26.08.2021. <https://praca.gazetaprawna.pl/artykuly/8231751,sygnalisci-ochrona-w-ue-i-polsce.html>.
- Ryszkowski, Karol i Aleksandra Witoszek-Kubicka. "Zasadność wprowadzenia prostej spółki akcyjnej do polskiego porządku prawnego." *Horyzonty Polityki*, nr 11 (35) (2020): 71 – 88.
- Sienkiewicz, Karol. "Od 1 lipca 2021 r. wnioski do KRS tylko elektroniczne." *Blog Konstytucjabiznesu.biz*, 24.05.2021. <https://konstytucjabiznesu.biz/od-1-lipca-2021-r-wnioski-do-krs-tylko-elektroniczne/>.
- Sobczak, Krzysztof. "Trwają prace nad wprowadzeniem nowych technologii do prawa spółek." *Serwis Prawo.pl Wolters Kluwer*, 7.09.2020. <https://www.prawo.pl/biznes/wprowadzenie-nowych-technologii-do-prawa-spolek-zespol-w-ms,502879.html>.
- Sobczyk-Grygiel, Sonia. "Rusza prosta spółka akcyjna." *Dziennik Gazeta Prawna*, 1.07.2021. <https://www.gazetaprawna.pl/firma-i-prawo/artykuly/8201475,prosta-spolka-akcyjna-od-kiedy-ustawa-wady-i-zalety.html>.
- Stefanicki, Robert. "Problem uczestnictwa notariusza w radach nadzorczych spółek kapitałowych." *Prawo i Więź*, nr 1 (35) (2021): 47 – 59.
- Szczepańska, Katarzyna. "Zasady odpowiedzialności za zobowiązania spółki przed rejestracją w prawie polskim i angielskim a Pierwsza Dyrektywa prawa spółek." *Zeszyty Naukowe Stowarzyszenia Prawa Prywatnego, Publikacja podsumowująca Konferencję Europeizacja Prawa Spółek*, z. 4 (2012): 83 – 90.

- Szumański, Andrzej. "Nowa regulacja udziału w zgromadzeniu spółki kapitałowej przy wykorzystaniu środków komunikacji elektronicznej." *Przegląd Prawa Handlowego*, nr 5 (2020): 4 – 14. <http://bazekon.icm.edu.pl/bazekon/element/bwmeta1.element.ekon-element-000171593399>.
- Uliasz, Roman. "«Wirtualne» wykonywanie prawa głosu na walnym zgromadzeniu akcjonariuszy – postanowienia dyrektywy 2007/36/WE, a uregulowania prawa polskiego. Wybrane tezy referatu." W *Najnowsze zmiany polskiego prawa prywatnego i publicznego a funkcjonowanie rynków finansowych. Materiały ogólnopolskiej konferencji naukowej, Nałęczów Zdrój, 3–5 października 2008 r.*, red. Henryk Cioch, 385 – 393. Rzeszów: TNOiK, 2008.
- Wiśniewska, Małgorzata. "Komentarz do art. 300(58)." W *Prosta spółka akcyjna. Komentarz ze wzorami*, red. Maciej Kożuchowski, Marcin Macieszczak i Bartłomiej Woźniak. Warszawa: Wolters Kluwer, 2021.
- Wójcik, Dagmara. "Presja technologiczna jako stymulanta wykorzystania nowoczesnych technologii w sektorze turystycznym." *Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu*, nr 543 (2018): 110 – 119. <https://doi.org/10.15611/pn.2018.543.09>.
- Żaczekiewicz-Zborska, Katarzyna. "Rząd chce pełnej elektronizacji upadłości i restrukturyzacji, ale projekt wymaga dopracowania." *Serwis Prawo.pl Wolters Kluwer*, 23.07.2020. <https://www.prawo.pl/biznes/elektronizacja-postepowania-upadlosciowego-i-naprawczego,501848.html>.

